

Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет
Педагогічний факультет
Кафедра педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти
Кафедра теорії та методики дошкільної та початкової освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з навчальної та
науково-педагогічної роботи,
голова науково-методичної ради
Дар'я МАЛЬЧИКОВА
«04» жовтня 2021 р.

Програма атестації здобувачів вищої освіти
Комплексний екзамєн за фахом

Педагогіка та психологія
Методики початкової освіти

Спеціальність 013 Початкова освіта
Освітня програма Початкова освіта
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
Форма навчання денна / заочна

ПОГОДЖЕНО
на засіданні науково-методичної ради
педагогічного факультету

Голова НМР _____ Ірина ЦЮПАК

«06» жовтня 2021 р., пр. №2

Херсон, 2021 р.

Затверджено на засіданні кафедри
педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти
Протокол № 2 від 06.09 2021р.
В.о. завідувача *Н. Воропай* Наталія ВОРОПАЙ

Затверджено на засіданні кафедри
теорії та методики дошкільної та початкової освіти
Протокол № 2 від 06.09 2021р.
Завідувач *О. Саган* Олена САГАН

Зміст

Пояснювальна записка	4
ПЕРЕЛІК ДИСЦИПЛІН ДО КОМПЛЕКСНОГО ЕКЗАМЕНУ СТУПЕНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ «БАКАЛАВР»	7
I блок-модуль «Педагогіка і психологія»	7
Основи педагогіки	7
Дидактика.....	7
Теорія та методика виховання.....	8
Історія педагогіки	9
Психологія	12
II блок-модуль «Методики початкової освіти»	15
Методика навчання української мови.....	15
Методика навчання літературного читання.....	16
Методика навчання іноземної мови.....	17
Методика навчання мов національних меншин (російська мова).....	17
Музичне мистецтво і основи хореографії з методикою навчання.....	19
Образотворче мистецтво з методикою викладання.....	19
Трудове навчання з практикумом.....	21
Методика навчання освітньої галузі «Математика»	22
Методика навчання освітньої галузі «Природознавство».....	23
Методика навчання основ здоров'я.....	25
Методика навчання інформатики.....	26
ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО КОМПЛЕКСНОГО ЕКЗАМЕНУ СТУПЕНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ «БАКАЛАВР»	28
Педагогіка і психологія.....	28
Педагогіка (1.1. - 1.15).....	28
Психологія (1.16. – 1.30).....	28
Практичні завдання з педагогіки та психології	29
Методики початкової освіти гуманітарного циклу: методика навчання української мови, літературного читання, російської мови, іноземної мови, музичне мистецтво з методикою навчання, образотворче мистецтво з методикою викладання, трудове навчання з практикумом (2.1.- 2.20).....	30
Методики початкової освіти природничо-математичного циклу: методика навчання природознавства, основ здоров'я, математики, інформатики (2.21. - 2.38).....	31
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ	32

Пояснювальна записка

Програма атестації здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня зі спеціальності 013 Початкова освіта складена на основі навчальних програм дисциплін психолого-педагогічного спрямування. В програму входять модулі з дисциплін професійної та практичної підготовки:

1. Педагогіка і психологія.
2. Методики початкової освіти.

Основна мета комплексного іспиту полягає у визначенні відповідності професійної підготовки випускників спеціальності 013 Початкова освіта до освітньої характеристики та кваліфікаційного стандарту, рівня їх готовності до самостійної педагогічної діяльності та якості засвоєння програм з методик початкової освіти.

Атестаційний екзамен спрямований на підготовку вчителя початкової ланки освіти до виконання основних професійних функцій: комунікативної, організаторської, діагностичної, прогностичної, виховної; до високопрофесійного виконання своєї праці на користь суспільству. Особливості професіограми педагога як спеціаліста, у якого сформовані наступні професійні якості: висока моральність, духовна культура, кругозір, доброзичливість та співчуття, чуйність та терпимість, любов до дітей.

У своїх відповідях на екзамені здобувачі освіти повинні показати ґрунтовні науково усвідомлені знання у відповідності до вимог такого рівня.

Завдання атестаційного екзамену – перевірка рівня психолого-педагогічної, методичної і професійної готовності майбутніх вчителів до роботи в навчальних закладах освіти. На відміну від курсових екзаменів він має комплексний характер, включає питання історії педагогіки, загальної педагогіки, дидактики, психології, методик початкової освіти.

У своїх відповідях на екзамені студенти повинні показати ґрунтовні науково усвідомлені знання у відповідності до вимог такого рівня.

Компетентності, які формуються при вивченні дисциплін модулів даної програми атестації здобувачів вищої освіти: інтегральна, загальні, спеціальні (фахові).

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі початкової освіти з розумінням відповідальності за свої дії.

Загальні компетентності:

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-3. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК-4. Здатність працювати в команді.

ЗК-5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК-6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-7. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.

ЗК-8. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК-1. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово.

СК-2. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати відкриті ресурси, інформаційно-комунікаційні та цифрові технології, оперувати ними в професійній діяльності.

СК-3. Здатність до інтеграції та реалізації предметних знань як основи змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.

СК-4. Здатність управляти власними емоційними станами, налагоджувати конструктивну

та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу, формувати мотивацію здобувачів початкової освіти до навчання та організувати їхню пізнавальну діяльність.

СК-5. Здатність до проєктування осередків навчання, виховання й розвитку здобувачів початкової освіти.

СК-6. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій.

СК-7. Здатність до моделювання змісту відповідно до очікуваних результатів навчання, добору оптимальних форм, методів, технологій та засобів формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів у процесі вивчення освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.

СК-8. Здатність до збору, інтерпретації та застосування даних у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності до формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

СК-9. Здатність до різних видів оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти на засадах компетентнісного підходу.

СК-10. Здатність до професійно-педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі з різними категоріями дітей з особливими освітніми потребами.

СК-11. Здатність до здійснення профілактичних заходів щодо збереження життя та здоров'я учнів початкової школи, до надання їм домедичної допомоги, до протидії та попередження булінгу, різних проявів насильства.

СК-12. Здатність доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід та аргументувати їх на засадах партнерської взаємодії в умовах початкової школи.

Програмні результати навчання:

ПР-01 Організувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з молодшими школярами, іншими учасниками освітнього процесу, представниками громади, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

ПР-02 Управляти складною професійною діяльністю та проєктами в умовах початкової школи, виробляти та ухвалювати рішення в непередбачуваних робочих та навчальних контекстах.

ПР-03 Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел, дотримуватися юридичних і етичних вимог щодо використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у перебігу педагогічної діяльності в початковій школі.

ПР-04 Спілкуватися із професійних питань засобами державної та іноземної мов в усній та письмовій формах, застосовувати в освітньому процесі прийоми збагачення усного й писемного мовлення молодших школярів.

ПР-05 Організувати освітній процес із використанням цифрових технологій та технологій дистанційного навчання молодших школярів, розвивати в учнів навички безпечного використання цифрових технологій та сервісів.

ПР-06 Інтегрувати та використовувати академічні предметні знання як основу змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти (мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної) та трансформувати їх у різні форми.

ПР-07 Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання.

ПР-08 Організувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування.

ПР-09 Планувати та організувати освітній процес у початковій школі, позаурочні й позашкільні заняття та заходи, використовуючи різні організаційні форми навчання та типи

занять, із дотриманням принципу науковості та вимог нормативних документів початкової школи.

ПР-10 Використовувати в освітній практиці різні прийоми формувального, поточного і підсумкового оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти, прийоми диференційованого оцінювання дітей з особливими освітніми потребами.

ПР-11 Збирати, інтерпретувати та застосовувати дані у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності.

ПР-12 Застосовувати методи та прийоми навчання, інновації, міжпредметні зв'язки та інтегрувати зміст різних освітніх галузей в стандартних і нестандартних ситуаціях професійної діяльності в початковій школі, оцінювати результативність їх застосування.

ПР-13 Організовувати освітній простір з дотриманням принципів універсального дизайну, безпечно, проектувати навчальні осередки у класі спільно з молодшими школярами з урахуванням їхніх вікових особливостей, інтересів і потреб, забезпечувати дотримання вимог безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни, створювати психологічно комфортні умови освітнього процесу.

ПР-14 Забезпечувати індивідуальний і диференційований розвиток здобувачів початкової освіти з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей.

ПР-15 Здійснювати профілактичні заходи щодо збереження життя та фізичного й психічного здоров'я здобувачів початкової освіти, надавати їм домедичну допомогу (за потреби), планувати та реалізовувати заходи щодо попередження і протидії булінгу та різних проявів насильства чи будь-якої з форм дискримінації серед учнів початкової школи й інших учасників освітнього процесу.

ПР-16 Використовувати основні техніки спілкування з дорослими людьми, різні форми та засоби комунікації з батьками, колегами, іншими фахівцями з метою підтримки здобувачів у освітньому процесі початкової школи, керувати педагогічним і професійним розвитком осіб та груп.

Атестація проходить у два етапи:

I етап передбачає атестаційний іспит: здобувач обирає білети, передбачені Програмою атестації, обирає методичні матеріали, наочність та готується до відповіді (до 5 хвилин). Після відповіді на питання білетів та додаткових питань членів комісії здобувач переходить до другого етапу атестації.

II етап – захист кваліфікаційної роботи.

ПЕРЕЛІК ДИСЦИПЛІН ДО КОМПЛЕКСНОГО ЕКЗАМЕНУ СТУПЕНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ «БАКАЛАВР»

І БЛОК-МОДУЛЬ ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ

ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ

Предмет педагогіки.

Предмет педагогіки національної школи та її основні категорії: виховання, освіта, навчання, їх взаємозв'язок. Самовиховання в самоосвіта.

Педагогіка початкової школи в системі педагогічних наук, її зв'язок з іншими науками. Джерела і складові частини педагогіки початкової школи України. Народна педагогіка, її основні компоненти.

Система освіти і виховання в Україні. Поняття про систему освіти і виховання в Україні. Закон України «Про освіту». Державна національна програма «Освіта». Концепція загальноосвітньої школи України. Основні принципи побудови системи національної освіти України. Система освіти України та її структура. Загальноосвітня школа трьох ступенів: початкова школа, основна школа, старша школа, їх завдання. Спеціалізовані школи. Інтернати, ліцеї та інші навчально-виховні заклади. Приватні навчально-виховні заклади.

Загальна характеристика методів науково-педагогічного дослідження. Методи науково-педагогічних досліджень: спостереження, педагогічний експеримент, дослідження, бесіди, вивчення педагогічної документації та учнівських праць, письмове опитування, методи кількісного та якісного аналізу результатів дослідження, математичної статистики. Впровадження педагогічного досвіду, наслідків наукових досліджень і досягнень національної етнопедагогіки в практику виховання і навчання учнів початкової школи.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Волкова Н. П. Педагогіка: Посібник. - К., 2007. – 295с.
2. Галузинський В.М., Євтух М.В. Педагогіка: Теорія та історія. - К., 1995.
3. Лозова В. І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання. - Х., 2002. – 287с.
4. Фіцула М. М. Педагогіка: Посібник. - К., 2006. – 312с.
5. Ягупов В. И. Педагогика. - К., 2002. – 372с.

ДИДАКТИКА

Предмет і завдання дидактики, становлення дидактики як науки. Зв'язок дидактики з іншими науками. Завдання сучасної дидактики початкового навчання. Види і методи дидактичних досліджень. Поняття про зміст освіти. Реформування змісту початкової освіти. Навчальні плани і програми для початкових шкіл. Підручники для початкової школи. Процес навчання: вікова характеристика готовності дітей до шкільного навчання. Сутність процесу навчання. Принципи і правила навчання. Етапи навчального процесу. Організація диференційованого навчання. Контроль та оцінка результатів навчання. Взаємозв'язок навчання і розвитку учнів. Сутність розвивального навчання. Мотивація учіння молодших школярів. Гуманізація навчального спілкування. Організація навчального співробітництва. Емоційність процесу навчання. Формування в молодших школярів умінь вчитися. Форми організації навчального процесу: історія розвитку організаційних форм навчання у початковій школі. Урок як основна форма навчання. Визначення цілей уроків. Добір змісту й методичного забезпечення уроку. Багатоваріантність структури уроків. Дидактичні особливості інтегрованих уроків. Особливості підготовки та проведення відкритого уроку. Методика проведення екскурсій. Нетрадиційні форми навчання в початковій школі. Методи навчання. Сутність і функції методів навчання. Класифікація методів навчання. Методи усного викладу навчального матеріалу. Наочні методи навчання. Практичні методи навчання. Дидактичні ігри. Самостійна робота учнів як метод навчання. Формування в молодших учнів досвіду пошукової діяльності. Вибір і поєднання методів навчання. Педагогічні технології. Види домашніх завдань і способи їх перевірки. Контроль та оцінка успішності навчання в початковій школі. Початкова освіта за корданом. Актуальні проблеми розвитку шкільної освіти. Особливості режиму початкового навчання в країнах Європейської співдружності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

Основна література:

1. Бондар В. І. Дидактика. – К., 2007. – 386с.
2. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка. Навч. посібник. 3-є видання, доповнене. – К., 2008. – 608с.
3. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти. – К., «Грамота», 2012. – 502с.
4. Хуторской А. В. Практикум по дидактике и методикам обучения. – СПб.: Питер, 2004. – 541 с.
5. Фіцула М. М. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – Тернопіль: “Навчальна книга – Богдан”, 1997. – 192 с.

Додаткова література:

1. Амонашвили Ш. А. Личностно-гуманная основа педагогического процесса. – Минск, 1990. – 324с.
2. Алексюк А. М. Методи навчання і методи учіння. – К.: Знання, 1980. – 248 с.
3. Бабанский Ю. К. Оптимизация процесса обучения: Общедидактический аспект. – М., 1990. – 467с.
4. Левченко Т. І. Розвиток освіти та особистості в різних педагогічних системах. – Вінниця: видавництво “Нова книга”, 2002. – 512 с.

ІНТЕРНЕТ – ресурси

1. www.info-library.com.ua/books-book-96.ht...
2. pidruchniki.ws/.../osnovni_pidhodi_vivche
3. Сайт міністерства освіти і науки України <http://mon.gov.ua/>

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

Сутність процесу виховання. Поняття виховання в історії педагогіки. Процес виховання як система. Особливості виховного процесу. Рушійні сили процесу виховання. Закономірності виховання. Принципи виховання. Зміст процесу виховання. Об'єктивний характер мети виховання. Мета та ідеал національного виховання. Основні напрями виховання в сучасній школі. Самовиховання учнів: умови, прийоми. Перевиховання, його функції, етапи, принципи.

Виховання світогляду і громадянської позиції школяра. Формування діалектико-матеріалістичного світогляду. Формування громадянського відношення до життя і суспільної активності. Діагностика рівнів вихованості учнів.

Методи виховання. Поняття про методи виховання. Класифікація методів виховання. Методи формування свідомості особистості. Методи організації діяльності та досвіду суспільної поведінки. Методи стимулювання поведінки і діяльності. Методи контролю й аналізу ефективності виховного процесу. Прийоми та засоби виховання.

Форми організації виховання. Аналіз форм виховання. Педагогічні основи виховання в колективі. Позакласна та позашкільна робота. Роль позакласної роботи у виховному процесі. Основні напрямки позакласної роботи. Складові позакласної роботи у ЗНЗ. Форми позакласної роботи.

Робота класного керівника. Місце та роль діяльності класного керівника у виховному процесі. Зміст роботи класного керівника. Планування роботи класного керівника. Поняття про колектив. Формування учнівського колективу.

Зародження, становлення і розвиток національної системи виховання. Характеристика основних принципів та компонентів української народної педагогіки. Роль учителя в системі національного виховання. Аналіз компонентів: національний характер, темперамент, національний спосіб мислення, народна мораль, етика, народна естетика, народний світогляд, народна філософія, народна ідеологія, національна свідомість та самосвідомість.

Структура виховної роботи. План виховної роботи. Технологія планування (етапи). Види підходів до планування в сучасній школі. Орієнтовні вимоги до плану виховної роботи. Загальна характеристика педагогічної діагностики в початковій школі. Вимоги до діагностичної діяльності класного керівника. Завдання педагогічної діагностики в школі. Види, типи і методи педагогічної діагностики вчителя початкової школи. Орієнтовна програма вивчення особистості молодшого школяра.

Педагогічна майстерність Педагогічна етика. Елементи театральної педагогіки у виховній діяльності вчителя початкової школи. Професіограма діяльності вчителя, класного керівника. Основні вимоги до проведення виховного заходу. Вимоги до письмового оформлення сценарію виховного заходу. Аналіз та самоаналіз виховного заходу. Методика роботи в групах і класах подовженого дня. Організація і керівництво гуртковою роботою. Специфіка роботи в дитячих оздоровчих таборах. Соціалізація молодших школярів.

Методика організації колективних творчих справ. Тематика виховних справ. Етапи реалізації виховних справ у роботі класного керівника. Постановка перспективи у виховній роботі. Учніське самоврядування. Індивідуальність класного керівника у формуванні учнівського колективу.

Зміст, методи, засоби виховання в сім'ї. Завдання та умови сімейного виховання. Форми взаємодії педагогів з батьками. Педагогічні умови успішного виховання дітей в родині. Методика проведення

батьківських зборів. Школа, сім'я і громадськість. Поняття про гру, ігрову, фізичну, творчу діяльність. Валеологічний аспект виховання молодших школярів. Специфіка організації та проведення фізичної, ігрової, творчої діяльності у початковій школі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

Основна література:

1. Денисенко В.В. Медоцині рекомендації щодо аналізу педагогічної діяльності вчителя, викладача. – Херсон: Айлант, 2012. – 18 с.
2. Казанжи І.В. Теорія і методика виховної роботи в школі І ступеня: навч. посіб. – К.: Слово, 2014. – 296с.
3. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: навч. посіб. – К.: Вища школа, 2005. – 343с.
4. Мельничук С.Г. Педагогіка (Теорія виховання). Навчальний посібник. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. – 288 с.
5. Омеляненко В.Л., Кузьмінський А.І. Теорія і методика виховання: Навчальний посібник. – К.: Знання, 2008. – 415 с.

Додаткова література:

1. Зайченко І.В. Педагогіка: Навчальний посібник. – К.: Освіта України, КНТ, 2008. – 528 с.
2. Орієнтовний план виховної роботи вчителя початкових класів. 1-4 класи. Робочий зошит. І-ІІ семестри. – Тернопіль: Навчальна книга, 2006. – 64с.
3. Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – К.: Академвидав, 2003. – 528 с.

Інтернет – ресурси:

1. Зайченко І.В. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Режим доступу: http://pidruchniki.ws/17000308/pedagogika/pedagogika_-_zaychenko_ib
2. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: Навчальний посібник. Режим доступу: http://pidruchniki.ws/12570107/pedagogika/pedagogika_-_moysejuk_nye
3. Кузьмінський А.І. Педагогіка у запитаннях і відповідях: навчальний посібник. Режим доступу: http://pidruchniki.ws/pedagogika/pedagogika_u_zapitanniah_i_vidpovidyah_-_kuzminskiy_ai

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Предмет і завдання історії педагогіки як науки і навчальної дисципліни. Виховання в історії педагогічних джерел (Ш. Летурно, П.Монро, К.Шмидт, П.Каптерев, П.Соколов та інші). Історія педагогіки та сучасність. Прогностична функція історико-педагогічної науки її методологічні основи, джерела та методи. Проблема періодизації історії школи та педагогіки.

Виникнення виховання у первісному суспільстві. Походження виховання, його становлення як цілеспрямованого процесу. Зародження прийомів та організаційних форм виховання. Виникнення нерівності в умовах розпаду первісного суспільства.

Виховання та навчання в давніх цивілізаціях Сходу. Загальне та особливе у вихованні в давніх цивілізаціях близького та далекого Сходу (Єгипет, Індія, Китай).

Виховання та освіта в античному світі. Виховання дітей в архаїчній Греції IX–VIII століття до нашої ери (Гомер “Іліада”, “Одіссея”). Спартанська та афінська системи виховання. Зародження елементів педагогічних теорій в Давній Греції (Геракліт, Демокріт, Сократ, Платон, Аристотель). Просвіта в епоху еллінізму III–I століття до нашої ери (Північне Причорномор'є). Виховання та освіту в Давньому Римі. Методичні положення Квінтіліана. Зародження християнської традиції виховання. Августин Аврелій – Блаженний, Флавій Кассіодор.

Просвіта та педагогічна думка у Візантії. Основні етапи розвитку культури та просвіти у Візантії (Іоанн Златоуст, Василь Кесарійський, Григорій Богослов). Виховання та освіта у Візантії. Педагогічна думка Візантії.

Виховання, школа і педагогічна думка в Західній Європі в середні віки та епоху Відродження. Розвиток церковної культури. Рицарська система виховання. Шкільний устрій в епоху середньовіччя (Алкуїн, Фома Аквінський). Педагогічна думка епохи Відродження (Вітторіно де Фельтре, Т. Мор, Т. Кампанелла, М.Монтень). Університетська освіта в Західній Європі. Ієзуїтська система виховання (Ігнатій Лойола).

Виховання, школа і педагогічна думка народів Сходу в епоху Середньовіччя. Практика та освіта в країнах близького та середнього Сходу. Виникнення релігії – ісламу. Формування мусульманської теології. Коран як засіб адміністративного керівництва. Шкільні системи країн близького та середнього Сходу (Авіценна, династія Тан, Фарабі).

Педагогічні ідеї та освіта східних слов'ян. Предки східних слов'ян, їхні заняття, суспільний лад, побут, погляди на виховання і навчання (V – IX століття). Характер та засоби виховання. Світоглядність та

вірування слов'ян. Традиції. Відомості про письмо до слов'янського алфавіту Кирила і Мефодія.

Виховання, навчання і педагогічна думка в Київській Україні Русі та у період розвитку феодалізму (до XVII століття). Вплив християнства на розвиток педагогічної думки. Педагогічна думка у пам'ятках писемності Київської Русі ("Руська правда", "Джерела знань", "Повість врем'яних літ"). Шкільна освіта XI-XIII століття. Школи Ярослава Мудрого, навчальні книги. Школа і бібліотека Києво-Печерського монастиря, Софійського собору. Основні пам'ятники українського письма України-Русі ("Слово о полку Ігореві", "Повчання Володимира Мономаха дітям"). Просвіта на Україні в XIII - XVII столітті. Школа і педагогічна думка в період татаро-монгольського поневолення. Епоха українського національного Відродження. Заснування Острозької школи (1576 р.) та Києво-Могилянської колегії (1632 р.), як шкіл підвищеного типу. Статути, підручники та навчальні посібники, як педагогічні пам'ятки XVI - XVII століття. Впровадження педагогічних ідей епохи Відродження і Реформації у діяльності братських шкіл. Напрями розвитку вітчизняної педагогічної думки XVII століття. Соціальні та педагогічні погляди Іова Борецького, Григорія Смотрицького, С. Зізанія, Є.Славінецького, С.Полоцького. Вплив діячів освіти України на розвиток школи і педагогічної думки в Російській державі.

Школа та педагогіка в країнах Західної Європи та Північній Америці (XVII - XVIII століття). Стан шкільної справи на початку Нового часу. Педагогічні погляди В.Ратке. Життя та педагогічна діяльність Я.А.Коменського. Мета та завдання виховання. Принцип природовідповідності. Вікова періодизація. Дидактичні принципи ("Велика дидактика", 1632р). Підручники Я.А.Коменського. Моральне виховання. Методика дошкільного виховання. Організація процесу навчання. Вимоги до вчителя. Значення Я.А.Коменського для наступного розвитку педагогіки та школи. Школа та педагогіка в країнах Західної Європи (XVII -XVIII століття). Шкільна освіта Англії. Емпірико-сенсуалістична концепція виховання та освіти Д. Локка. (Думки про виховання). Педагогічна думка Франції XVIII століття (К.Гельвецій, Д.Дідро). Соціально-педагогічні погляди Ж.Ж. Руссо. Педагогічний трактат "Еміль, або про виховання". Проекти реформ народної освіти в епоху французької буржуазної революції. Школа та просвітницько-педагогічна думка у Північно-американських Штатах в епоху Європейської Просвіти (Бенджамін Франклін, Томас Джефферсен).

Школа та педагогічна думка України та Росії XVIII століття. Петровські реформи. Зростання ролі Києво-Могилянської Академії у культурно-освітньому житті Європи. Національний характер освіти. Історична роль Київської академії, як науково-освітнього і культурного центру слов'янського світу. Слов'яно-греко-латинська академія. Педагогічна діяльність В. Татищева, Л. Магницького, В. Бецького, М. Ломоносова, Ф.Янковича. Система народної освіти. Статут головних та малих народних училищ (1786 р.). Освіта та педагогічна думка України в період розпаду феодалізму та зародження капіталістичних відносин (II половина XVII-XVIII століття). Педагогічна діяльність і погляди українських просвітителів Ф. Прокоповича, Г. Сковороди, Ф. Козельського. Ф. Прокопович про своєчасне систематичне і доступне навчання. Подвижницьке життя педагога і філософа Г. Сковороди. Розвиток ним ідей виховання спорідненого з природою та народності виховання. Дидактика Г. Сковороди.

Школа та педагогічна думка країн Західної Європи та США (до 90 років XIX століття). Розвиток шкільної справи в країнах Західної Європи. Боротьба церкви та держави за керівництво школою (І.Кант, Г.Гегель, І. Фіхте). Педагогічні ідеї та діяльність І. Песталоцці. Життя та педагогічна діяльність. Мета та завдання виховання. Теорія елементарної освіти. Думки І.Песталоцці про зміст та методи морального виховання. Вплив демократичних ідей на розвиток педагогічної теорії та шкільної практики. Песталоцціанство в Германії (Ф.В.А. Дістервег). Сутність виховання, його мета та принципи. Дидактика Дістервега. Вимоги до вчителя та його підготовки. Філософсько-психологічна концепція Ф. Гербарта. Етичні ідеї: внутрішньої свободи, досконалості, права, справедливості. Можливі та необхідні групи перспектив виховання. Ступені навчання. Утилітарно-позитивістська теорія Г. Спенсера. Питання виховання в європейських соціальних вченнях (К.Сен-Симон, Ш.Фур'є, Р.Оуен). Педагогічні дослідження та погляди Роберта Оуена. Реформації Р.Оуена. Виступи проти релігії. Школа та педагогічна думка США XIX ст. (В. Маклюр, І. Неф, Б.Вашингтон).

Стан школи, освіти та педагогічної думки України у складі Російської держави (до 90 років XIX століття). Системи початкової, середньої освіти. Статут навчальних закладів підвладних університетам (1804р.). Просвітня діяльність декабристів. Статут гімназії та училищ (1828р.). Розвиток демократичних педагогічних ідей українськими просвітителями I половини XIX ст. (І.П. Котляревський, І.Ф.Тимківський). Педагогічна діяльність О.В. Духновича. Освітній ідеал Т.Г.Шевченка. Шевченко про народну школу та відродження. Розвиток ним педагогічних ідей на засадах народності, демократизму та гуманізму. Громадсько-педагогічний рух і шкільні реформи 60 -тих років в Росії. Поширення в Україні ідей російської революційно - демократичної педагогіки. Ідея загальнонародного виховання, загальної і професійної освіти М.І.Пирогова. Діяльність М.І. Пирогова на посаді опікуна Одеського, Київського навчальних округів. Погляди Л.М. Толстого на роль народної школи та їх українських просвітителів.

Педагогічна теорія К.Д. Ушинського. Педагогіка як наука і мистецтво про виховання. Ідея народності

виховання. Дидактика Ушинського. Праця у житті людини, її виховне і освітнє значення. Навчальні книги учителя. Вплив педагогічних ідей Ушинського на розвиток педагогіки і школи України.

Діяльність М.О. Корфа. Шкільні реформи 60-70 років “Положення про початкові народні училища” (1864р.) та розвиток початкової школи у 70-80 роках. Русифікаторська політика царизму у галузі освіти. Заборона видавати українською мовою навчальні посібники (Валуєвський указ 1863 р.), заборона навчання у початкових школах українською мовою (1864 р.), повна заборона української мови у школах і суспільному житті (1876 р.) та ін.

Зарубіжна школа та педагогіка кінця XIX початку XX століття. Пошуки нововведення в шкільній справі. Основні представники реформаторської педагогіки (позитивізм, педоцентризм) М.Монтессорі, Е.Кей; (прагматизм) Д.Дьюї; (експериментальна педагогіка) В.А.Лай, Е. Мейман, Е. Торндайк; (педологія) С. Холл, А. Біне; (метод проектів) У. Кілпатрік; (рух трудової школи) Г.Кершенштейнер; (нових шкіл) Демолен, Декролі; (психоаналіз) Фрейд, Адлер, Фромм.

Шкільна практика і педагогічна думка кінця XIX початку XX століття. Стан початкової і середньої школи України та Росії. Піднесення громадського педагогічного руху на початку XX століття. Утворення вчительських спілок, з'їзди вчителів Херсонщини. Недільні школи. Харківська приватна недільна школа Х.Д. Алчевської. Проблеми української національної школи і мов навчання у творчості просвітителів І.Франка, Л.Українки, М.Коцюбинського. Педагогічні ідеї М. Грушевського, М.Драгоманова, Б.Грінченка та інших діячів освіти. Шкільні справи у часи пролетарських революцій (С.Шацький, Н.Крупська, П.Блонський, К.Вентцель, А.Луначарський). Наукова педагогічна діяльність С.Васильченка та Т.Лубенця. Становище освіти в Українській народній республіці. М. Грушевський, В.Винниченко про народну освіту, національну самостійність, самосвідомість українського народу. Педагогічні ідеї І.Огієнка, С.Русової.

Школа і освіта за часів радянського будівництва. Революційні перетворення у галузі освіти “Положення про єдину трудову школу”. Розвиток педагогічних ідей після закінчення громадянської війни. Ліквідація неписьменності. Перебудова системи народної освіти і школи. Проблеми змісту та методів навчально-виховної роботи в школі 20-х років. Комплексний метод навчання. Руйнівний вплив сталінізму на педагогіку і школу в 30-ті роки. Діяльність і провідні педагогічні ідеї визначних учених і просвітих діячів 30-х років XX ст. (П.Блонський, Л.Виготський, С.Чавдаров, В.Ващенко, В.Масальський). Життя та педагогічна діяльність А.С.Макаренка. Основні питання організації колективу. Система трудового виховання. Сімейна педагогіка. Педагогічна наука і школа в роки Великої Вітчизняної війни (1941-45 рр.). Патріотичне та інтернаціональне виховання. Зміни в навчальних планах загальноосвітніх шкіл. Політизація та ідеологізація школи. Діяльність заочних шкіл та виховної роботи.

Школа та педагогіка Західної Європи та США (1918-39р.р.). Шкільні реформи. Централізація керівництва школами. Розробка моделі нової людини, змісту, організації та методів її формування. Метод проектів (У.Кілпатрік). Система індивідуалізованого навчання “Дальтон-план” (Х.Паркхерст). Вальдорфська педагогіка (Р.Штейнер). Ієнський план (Петерсен).

Радянська школа і педагогіка у післявоєнний період. Реформи та пошуки оптимального змісту освіти у післявоєнний період. Закон “Про зміцнення зв'язку школи з життям і про подальший розвиток системи народної освіти в СРСР” (1958р.). Курс на загальну середню освіту (1966р.). Основи законодавства Союзу РСР і союзних республік про народну освіту (1973 р.). Реформа загальноосвітньої і професійної школи як намір вивести освіту СРСР із глибокої кризи.

Педагогічна діяльність та життя В.О.Сухомлинського. Джерела літературної та педагогічної спадщини Сухомлинського. Виховне значення слова в творчості Сухомлинського. Формування колективізму в школярів. Трудове та моральне виховання. Ідеї всебічного розвитку особистості та їх історичне значення.

Зарубіжна сучасна школа та педагогіка. Головні напрями розвитку сучасної педагогічної думки. Дидактичні концепції західної педагогіки (традиційна парадигма – Ж.Мажо, раціоналістична модель – Скінер, феноменологічний напрям – Маслоу). Соціологізаторство (Бурд'є) та психологізм у вихованні (Роджерс). Пріоритети та проблеми виховання і освіти. Практика шкільного навчання та виховання. Реформування навчання. Особливості початкової ланки освіти. Комп'ютерні технології навчання. Відкриті системи навчання.

Побудова національної школи та педагогічної науки незалежної суверенної України. Декларація про державний суверенітет України, акт проголошення незалежності України, закони про освіту, про мови на Україні та інші документи – методологічна основа побудови загальноосвітньої середньої національної та вищої (після середньої) школи незалежної держави. Регіональні і загальнодержавна концепція національної школи. Стандарти освіти. Повернення до джерел народної педагогіки. Закон України “Про освіту”. Національна демократична школа – центр трудового, соціального, економічного і культурного відродження та розвитку суспільства, держави. Перспективи і напрями розвитку освіти, вимоги до її змісту, рівня і обсягу. Побудова нетрадиційних національних навчальних закладів; пошуки нетрадиційних форм навчально-виховної діяльності в них. Розробка нових педагогічних теорій і методик.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

Основна література:

- 1.История педагогики. Часть 1. /Под ред. А.И. Пискунова. – М., 1998.
- 2.История педагогики. Часть 2. /Под ред. А.И. Пискунова. – М., 1998.
- 3.Історія педагогіки / За заг. ред. М.С. Гриценка. – К.: Вища школа, 1973.
- 4.Історія української культури / За ред. І. Крип'якевича. – К., 1994.
- 5.Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Упоряд. О.О.Любар; За ред. В.Г.Кременя. - К.: Т-во "Знання", КОО, 2003. - 766 с.
- 6.Левківський М.В. Історія педагогіки: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. - 360 с.
- 7.Любар О.О., Стельмахович М.Г., Федоренко Д.Т. Історія української школи і педагогіки: Навч. посібник / За ред. О.Любара. - К.: Т-во "Знання", КОО, 2003. - 450 с.
- 8.Хрестоматія по історії зарубіжної педагогіки // Сост. и автор ввoднх статей А.И. Пискунов, 2-е изд. – М., 1981.
- 9.Хрестоматія з історії педагогіки / Уклад. М. Свядковський. - М., 1938.

Додаткова література:

- 1.Антология педагогической мысли Украинской ССР / Сост. Н.П. Калиниченко и др. – М.: Педагогика, 1988.
- 2.Грушевський М.С. Історія України-Русі: У 2 т.-К., 1991.- Т.1
- 3.Дистервег А. Руководство к образованию немецких учителей // Избр. пед. соч. – М., 1956.
- 4.Коменский Я.А. Великая дидактика // Избр. Пед. соч. – М., 1982 – Т.1.
- 5.Коменский Я.А. Материнская школа. // Изб. Пед. соч. – М., 1982 – Т.1.
- 6.Сковорода Г.С. Благодарний Еродій. Убогий жайворонок. / В кн.: Григорий Сковорода. Вірші, пісні, байки. – Наукова думка, 1983.
- 7.Сухомлинський В.О. Сердце віддаю дітям // Вибр. Твори – К.; 1976 Т.3.; його ж: Як виховати справжню людину // Вибр. Твори – К.; 1976 Т.2

Інтернет-ресурси:

Web-мультимедіа енциклопедія "Історія педагогіки" – Режим доступу: webhp.ksu.ks.ua/joomla/index.php

ПСИХОЛОГІЯ

Загальна психологія. Визначення психології як науки. Джерела психічних знань. Еволюція уявлень, поглядів на психіку, розвиток наукових знань про природу психіки. Етапи становлення психології як науки. Методологічні основи психології. Особливості психологічного дослідження. Основна проблема психології.

Психіка як суб'єктивний образ світу. Поняття про відображення як загальну властивість матерії. Психічне відображення. Природничі основи психіки. Структура психіки. Виникнення і становлення психіки в процесі біологічної еволюції та історичного поступу людства. Психологія особистості. Особистість: загальна психологічна характеристика. Індивід, людина, особистість, індивідуальність. Психологічна структура особистості та її функціональні характеристики. Активність особистості.

Психологічний аналіз діяльності. Загальне поняття про діяльність. Діяльність та поведінка. Принцип єдності свідомості та діяльності. Структура діяльності. Засвоєння діяльності. Основні види діяльності. Соціально-психологічна сфера особистості. Соціалізація особистості. Соціальні групи. Суспільні та міжособистісні стосунки. Соціальна роль. Спілкування; структура та функції спілкування. Пізнавальна функція психіки. Структура пізнавальної діяльності. Механізми пізнавальної діяльності. Відчуття та сприймання як початкові ланки пізнавального процесу. Загальне уявлення про пам'ять як специфічну форму відображення дійсності.

Мислення як вища форма пізнавальної діяльності людини. Форми і операції мислення. Види мислення. Уява в структурі пізнавальної діяльності. Загальна характеристика уваги. Роль уваги в пізнавальній діяльності людини. Регулятивна функція психіки. Емоційна сфера особистості. Види та форми емоцій. Почуття. Форми, види почуттів. Функціональне призначення емоційної сфери. Вольова сфера особистості. Воля, її основні характеристики. Функції волі. Вольові якості особистості. Інструментальна функція психіки.

Психофізіологічні властивості особистості, темперамент. Основні властивості темпераменту. Типи темпераменту, їх психологічна характеристика. Поняття про характер. Структура характеру. Темперамент і характер. Природні і соціальні передумови характеру. Поняття акцентуації характеру. Генетичний аспект особистості, здібності. Здібності та діяльність. Структура здібностей. Задатки як фундамент здібностей.

Обдарованість, талант, геніальність.

Вікова психологія. Вікова психологія як галузь психологічної науки. Методологічні засади вікової психології. Структура, функції і завдання вікової психології. Напрями, концепції і теорії вікової психології. Теоретичні основи вікової психології. Психічний розвиток. Роль біологічних і соціальних факторів у психічному розвитку людини. Суперечності розвитку. Загальні закономірності розвитку особистості.

Періодизація психічного розвитку. Критерії вікової періодизації. Періоди психічного розвитку. Індивідуально-психологічні відмінності у психічному розвитку. Провідна роль навчання і виховання у психічному й особистісному розвитку дитини. Початок людського життя. Пренатальний розвиток. Особливості психічного розвитку новонародженого. Психічний розвиток немовляти. Соціальна ситуація, провідна діяльність і новоутворення періоду немовляти. Криза першого року життя, її симптомокомплекс. Психічний розвиток у ранньому дитинстві. Соціальна ситуація розвитку та провідна діяльність в ранньому дитинстві. Розвиток психічних процесів. Формування образу «Я». Криза трьох років, її симптомокомплекс. Психічний і особистісний розвиток дитини в дошкільному віці. Соціальна ситуація розвитку.

Рольова гра як провідна діяльність. Елементи навчання і праці в ігровій діяльності. Продуктивні форми діяльності. Розвиток пізнавальних процесів. Розвиток особистості в дошкільному віці. Становлення емоційно-вольової сфери. Домінуючі мотиви діяльності та поведінки.

Психологія дітей шестирічного віку. Психологічна готовність до вступу в школу. Криза шести років, її симптомокомплекс. Психологія молодшого школяра. Психологічна перебудова, пов'язана зі вступом до школи. Навчання і психічний розвиток. Соціальна ситуація розвитку. Навчальна діяльність як провідна діяльність. Основні новоутворення віку: довільність дій, внутрішній план дій, рефлексія. Формування характеру та соціальної поведінки молодшого школяра. Розвиток спонукальної сфери молодшого школяра. Особливість пізнавальної сфери молодшого школяра. Розвиток емоційно-вольової сфери молодшого школяра. Формування взаємовідносин учнів молодших класів.

Педагогічна психологія. Педагогічна психологія як галузь психологічної науки. Теоретичні і практичні завдання педагогічної психології. Основні проблеми педагогічної психології. Методологічні засади і методи педагогічної психології. Теоретичні основи педагогічної психології. Основні концепції психічного й особистісного розвитку в освітньому процесі. Теоретичні засади навчально-виховного процесу.

Психологія навчання. Психологічні особливості учіння. Види, рівні і механізми учіння і науціння. Психологія навчальної діяльності школяра. Психологічні особливості навчальної діяльності в молодшому шкільному віці. Фактори ефективності навчання. Неуспішність як психолого- педагогічна проблема.

Психологія виховання. Виховання як цілеспрямований процес формування особистості. Взаємозв'язок навчання і виховання. Психологічні механізми виховання. Чинники виховання і критерії вихованості.

Психологія педагогічної діяльності і психологія особистості педагога. Загальна характеристика педагогічної діяльності. Структура і функції педагогічної діяльності. Педагог як суб'єкт педагогічної діяльності. Педагогічні здібності. Стили педагогічної діяльності. Педагогічне спілкування. Конфлікти в педагогічній діяльності. Основи психодіагностики. Завдання загальної психодіагностики. Характеристика психодіагностичного методу.

Тест як основний психодіагностичний інструмент. Застосування математично-статистичних методів аналізу у психологічних вимірюваннях. Інтерпретація результатів психодіагностичних обстежень. Прогнозування і психологічний діагноз. Психодіагностичні дослідження в педагогічній психології. Специфіка шкільної психодіагностики. Психодіагностика в структурі педагогічної діяльності учителя початкових класів. Психологічний супровід дитини молодшого шкільного віку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

Основна література :

1. Власова О.І. Педагогічна психологія: Навчальний посібник / О.І. Власова. - К.: Либідь, 2005-400с.
2. Заброцький М.М. Основа вікової психології. Навчальний посібник / М.М. Заброцький. – Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2009. – 112 с.
3. Коробко С.Л. Робота психолога з молодшими школярами: Методичний посібник / С.Л. Коробко, О.І. Коробко. – К.: Літера ЛТД, 2010. – 416с.
4. Кутішенко В.П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2005. - 128с.

5. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник / С.Д. Максименко. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 272 с.

Додаткова література:

1. Баришполь С.В. Посібник практичного психолога: психодіагностика, тестування, розробка уроків психічного розвитку / С.В. Баришполь. - Х.: Основа, 2009. - 267с.
2. Готовність дитини до навчання / Упоряд. С. Максименко, К. Максименко, О. Главник. – К.: Мікрос – СВС, 2003. – 112 с.
3. Кочерга О.В. Психофізіологія дітей 6 року життя / О.В. Кочерга. – К.: Шкільний світ, 2007. – 128 с.
4. Моргун В.Ф. Основи психологічної діагностики. Навчальний посібник / В.Ф. Моргун, І.Г. Тітов. – К.: ВД Слово, 2012. – 464с.
5. Практична психологія у початковій школі / Упоряд. О.А. Атемасова. – Х.: Ранок, 2010. – 160с.

Інтернет-ресурси:

1. Електронні книги з загальної психології – <http://readbookz.com/>
2. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навч. посібник - <http://psylib.kiev.ua/>
3. Каталог психодіагностичних методик та професійної літератури <http://www.edu.yar.ru/rassian/psih/>

II БЛОК-МОДУЛЬ МЕТОДИКИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Методика навчання української мови як педагогічна наука. Принципи навчання української мови. Методи навчання. Дидактичні засоби навчання. Урок як основна форма навчально-виховного процесу української мови. Нестандартні уроки української мови у початковій школі. Українська мова як навчальний предмет. Методика навчання грамоти. Психологічні і лінгвістичні засади методики навчання грамоти. Читання і письмо – основні складові навчання грамоти. Засвоєння звукової системи української мови у взаємозв'язку з графічною. Короткий огляд історії методів навчання грамоти. Особливості сучасного звукового аналітико-синтетичного методу навчання грамоти. Основні періоди й етапи навчання грамоти. Добукварний період. Букварний період. Робота над іншими видами мовленнєвої діяльності в період навчання грамоти. Післябукварний період. Методика вивчення розділу «Мова і мовлення». Методика вивчення розділу «Текст». Робота над текстом у 1-4 класах. Методика вивчення розділу «Речення». Вироблення початкових уявлень про речення і його будову. Формування поняття про речення. Робота над засвоєнням понять «основа речення», «головні члени речення». Робота над засвоєнням синтаксичного зв'язку між членами речення. Вивчення однорідних членів речення. Ознайомлення зі складними реченнями. Види вправ із синтаксису і пунктуації. Методика вивчення елементів лексикології. Завдання вивчення лексикології в початковій школі. Наукові засади методики навчання елементів лексикології в початковій школі. Види вправ із лексики. Робота над переносним значенням слів, робота з багатозначними словами, робота над синонімами, вивчення антонімів, засвоєння молодшими школярами явища омонімії. Елементи фразеології в навчанні української мови. Словникова робота в початковій школі. Словниково-логічні вправи.

Методика вивчення частин мови. Етапи і методика формування граматичних понять. Методика вивчення іменника. Методика вивчення прикметника. Методика вивчення займенника. Методика вивчення дієслова. Методика вивчення прислівника. Методика ознайомлення з числівником. Методика ознайомлення зі службовими словами. Методика вивчення розділу «Будова слова». Завдання та етапи вивчення морфемної будови слова. Лінгвістичні засади методики вивчення морфеміки і словотворк в початковій школі. Пропедевтика словотворчої роботи в 1-2 класах. Засвоєння молодшими школярами понять у галузі морфеміки і словотвору. Робота над значущими частинами слова в аспекті розвитку мовлення молодших школярів.

Методика вивчення фонетики і графіки. Ознайомлення з особливостями голосних і приголосних звуків. Вивчення теми «Голосні звуки і позначення їх буквами». Вивчення теми «Приголосні звуки. Тверді та м'які приголосні, способи позначення їх на письмі». Вивчення теми «Дзвінки і глухі приголосні». Вивчення теми «Склад», «Наголос». Звуко і звуко-буквений аналізи, методика їх проведення.

Методика вивчення орфографії. Орфографія як предмет вивчення; поняття про орфограму; лінгвістична природа написань. Умови формування в учнів орфографічної грамотності. Правила правопису. Види правописних вправ. Методика їх проведення. Орфографічний розбір. Методика роботи над фонетичними написаннями. Засвоєння молодшими школярами морфологічних написань. Особливості засвоєння смислових написань. Запам'ятовування історичних написань. Робота над пунктуацією на уроках української мови.

Методика розвитку мовлення. Наукові основи методики розвитку мовлення молодших школярів. Поняття про мовлення. Види мовлення. Мовлення і мислення. Текст як лінгвістичне поняття. Методи розвитку мовлення. Розвиток орфоепічних умінь. Лексичний рівень роботи із розвитку мовлення. Види вправ із лексики. Активізація словника учня. Типи лексичних помилок і шляхи запобігання їм. Методика роботи над словосполученням і реченням. Завдання і зміст роботи із розвитку зв'язного мовлення. Види переказів і методика роботи над ними. Методика роботи над усним і письмовим твором.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

Основна література:

1. Вашуленко М.С. Методика викладання української мови в початковій школі. – К., 2008.- 318с.
2. Методика навчання української мови в середніх навчальних закладах / За ред. М.Пентилюк.- К.:Ленвіт, 2004. – 440с.
3. Новак Л.І. Система нестандартних уроків української мови (в початковій школі)//Б-чка вчителя початкової школи.- 2003. - №17.- С.1-67.
4. Онишків З.М. Основи школознавства: Навчальний посібник для студентів педагогічних вузів. – Тернопіль:Навчальна книга.-Богдан, 2003. – 176с.

5. Падалка О.С., Нисимчук А.С. та ін. Сучасні педагогічні технології: Навч. посібник. – К., 2000. – 368с.

Інтернет-ресурси:

1. Офіційний сайт Міністерства і освіти, молоді та спорту України
<http://mon.gov.ua>
2. Сайт учителя початкових класів
<http://metodportal.net>
3. Всеукраїнська газета для вчителів початкових класів Початкова освіта
<http://www.osvitaua.com/po/>
4. Ораторське мистецтво (Н.П.Осипова, В.Д.Воднік, Г.П.Клімова та ін.)
<http://textbooks.net.ua/>

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ

Літературна освіта молодших школярів: зміст, мета, завдання. Мета, зміст, завдання літературної освіти в початковій школі. Структура і зміст програми з літературного читання. Роль підручника з літературного читання, його функції. Аналіз чинних підручників. Дидактичні матеріали до підручників з читання, посібники з методики читання.

Сутність навички читання. Умови її формування. Читання як вид комунікативно пізнавальної діяльності. Методика формування навички читання. Мовленнєвий розвиток учнів на уроках літературного читання.

Особливості уроків класного літературного читання. Специфіка та ефективність уроків літературного читання. Мотиваційне забезпечення уроків літературного читання. Завдання та структура уроків літературного читання. Проблема типології уроків літературного читання.

Методика уроків позакласного читання. Самостійна читацька діяльність молодших школярів. Методика уроків позакласного читання на підготовчому етапі. Робота з дитячою книгою. Методика уроків позакласного читання на початковому етапі. Методика уроків позакласного читання на основному етапі.

Структура художнього твору. Художній твір як мистецтво слова. Естетична цінність твору. Зображення в художньому творі дійсності в художніх образах. Художній образ, його особливості. Типи образів. Сюжет, композиція (експозиція, зав'язка, розвиток подій, кульмінація, розв'язка), пафос, тема, ідея художнього твору.

Прийоми аналізу художнього твору. Зміст поняття «аналіз», «аналіз художнього твору». Завдання структурного і смислового аналізу на уроках літературного читання. Літературно-методичний аналіз тексту (ЛМАТ). Шляхи та прийоми аналізу художнього твору: «услід за автором», «по образний», «проблемно-тематичний», «комбінований».

Особливості вивчення на уроках літературного читання творів різних жанрів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

Основна література:

1. Коваль Г.П. Методика читання: Навчальний посібник. / Г. П. Коваль. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. – 280 с.
2. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою. 1–4 класи. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2012. – С.71 – 97.
3. Науменко В. Уроки літературного читання в 2 класі: метод. посіб. Для вчителя/ В.О. Науменко. – К. : Генеза, 2013. – 280 с.
4. Методика навчання української мови в початковій школі : навчально методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За наук. ред. М. С. Вашуленка. — К. : Літера ЛТД, 2011. — 364 с.
5. Савченко О.Я. Методика читання у початкових класах: Посібник для вчителя./ О.Я. Савченко – К.: Освіта, 2007.- 334 с.

ІНТЕРНЕТ – ресурси :

1. <http://knigi.at.ua/>
2. <http://www.ukrlit.vn.ua/>
3. www.mon.gov.ua/
4. <http://www.pochatkova-shkola.net/>

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Мета і зміст навчання мов у школі згідно вимог Державного стандарту початкової освіти. Принципи, методи та прийоми навчання іноземної мови в початковій школі як навчальної дисципліни. Допоміжні засоби наочності та технічні засоби навчання іноземної мови в початковій школі. Проблеми вправ у методиці навчання іноземної мови.

Сучасні вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти. Мета і зміст навчання мов в англійських країнах. Взаємозв'язок практичної, загальноосвітньої, виховної та розвиваючої цілей навчання. Контроль у навчанні іноземних мов: функції, види, форми. Вимоги до контролю знань, навичок, умінь з іноземної мови. Допоміжні засоби вербальної та невербальної зорової наочності на різних ступенях навчання.

Формування іншомовної компетентності у новій українській школі. Формування опосередкованого міжкультурного спілкування щодо розвитку інших ключових компетентностей у новій українській школі. Особливості змістової лінії „Сприймання на слух”. Особливості змістової лінії „Зорове сприймання”. Особливості змістової лінії „Усна взаємодія”. Особливості змістової лінії „Писемна взаємодія”. Особливості змістової лінії „Писемне висловлювання”. Особливості змістової лінії „Он лайн взаємодія”. Тематика ситуативного спілкування та лексичний діапазон у 1-2 класах нової української школи.

Комплексна реалізація освітньої, виховної і розвивальної функцій у сучасній початковій школі. Компетентнісний потенціал галузі „Іноземні мови” у початковій школі. Інтегровані змістові лінії та орієнтовані способи їх реалізації у початковій школі. Форми навчально-виховного процесу з ІМ. Їх характеристика. Урок як основна форма навчально-виховного процесу з ІМ. Вимоги до сучасного уроку ІМ. Типологія уроків. Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання (комунікативна компетентність). Загальні характеристики ситуативного спілкування у новій українській школі.

Експеримент як найважливіший метод наукового дослідження. Планування навчально-виховного процесу з ІМ згідно вимог Державного стандарту початкової освіти. Вимоги до уроку іноземної мови згідно вимог Державного стандарту початкової освіти. Урок іноземної мови згідно принципів, методів та прийомів навчання іноземної мови у початковій школі.

Методи дослідження в методиці навчання іноземних мов у початковій школі. Індивідуалізація навчання ІМ. Види індивідуалізації, її способи та засоби. Позакласна робота з іноземної мови як допоміжний чинник навчання мови і культури навчальної дисципліни. Основні положення перекладних та прямих методів навчання іноземної мови та їх застосування у початковій школі. Основні напрями сучасної методики навчання іноземної мови за вимогами Держстандарту початкової школи. Тестові завдання з іноземної мови в початковій школі як виду контролю.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бігіч О.Б. Теорія і практика формування методичної компетенції вчителя іноземної мови початкової школи: Навчальний посібник. – К.: Ленвіт, 2006. – 200 с.
2. Бігіч О.Б. Планування уроку англійської мови в початковій школі: посібник / О.Б.Бігіч. – К.: Ленвіт, 2006. – 64 с.
3. Бойко М.І. Форми і розвиток писемної грамотності на уроках англійської мови // Англійська мова та література. – 2010. - №19-20. – С. 7-11.

Інтернет- ресурси:

1. <http://www.onestopenglish.com/section.asp?sectionType=listsummary&catid=59392>
2. <http://www.macmillandictionaries.com/resources/dictations/dictations.htm>
3. <http://www.nadasisland.com/writing/>
4. <http://www.teachingenglish.org.uk/try/links/skills>
5. <http://iteslj.org/Techniques/Ieong-Dictation.html>

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ МОВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН (РОСІЙСЬКА МОВА)

Методика преподавания русского языка как наука. Исторический аспект развития методики преподавания русского языка в школах Украины. Ведущие идеи школьной программы по русскому языку как второму в начальных классах школ Украины. Анализ учебников по русскому языку для начальных классов. Принципы, определяющие построение системы обучения русскому языку: а) общедидактические; б) частнометодические; в) специфические.

Характеристика познавательных методов обучения. Характеристика тренировочных методов обучения. Характеристика контрольно-проверочных методов обучения. Психолингвистические особенности усвоения русского языка в условиях украинско-русского двуязычия. Транспозиция и

интерференция. Опорно-сопоставительное направление в обучении русскому языку в школе с украинским языком обучения. Основные пути совершенствования системы обучения русскому языку как неродному в условиях украинско-русского двуязычия. Единая цель, содержание и специфика уроков русского языка. Особенности типологии уроков русского языка. Дидактическая структура уроков. Особенности уроков устного практического курса в 1 классе. Развитие речевого слуха у школьников. Звуковая работа: анализ. Развитие речевого слуха у школьников. Звуковая работа: синтез. Методика обучения слогоразделу. Методика работы над выделением и постановкой ударения. Усвоение специфических фонем русского языка; преодоление произносительных трудностей, связанных с интерференцией родного языка. Методика работы по развитию интонационно-произносительных навыков. Совершенствование и развитие навыков аудирования.

Задачи и основные направления работы по обучению письму в начальной школе. Специфика звуко-графической работы в близкородственных языках. Методика изучения новой буквы. Методика изучения букв, которые не совпадают в русском и украинском алфавитах. Методика изучения букв ы, и. Методика изучения буквы г. Методика изучения букв э, е. Критерии оценивания слушания, говорения (диалогической и монологической речи), чтения, письма, языковых знаний и умений по русскому языку в школе с украинским языком обучения. Методика изучения твердого и мягкого знаков. Задачи и формы внеклассной работы по русскому языку. Специфика формирования правописных навыков младших школьников в процессе изучения русского языка как второго. Основные задачи данного аспекта работы.

Методика работы над художественным текстом. Принципы, виды и приемы анализа художественного произведения. Методические основы литературного развития младших школьников. Организация работы по чтению. Виды чтения. Критерии подбора учебного материала для чтения. Особенности обучения русскому чтению в условиях украинско-русского двуязычия. Обучение связному высказыванию (монологической речи). Этапы работы над связным высказыванием. Методика развития диалогической речи. Создание речевых ситуаций. Методика работы над связной речью. Методика работы над формированием и расширением словарного запаса младших школьников. Научные основы методики развития речи. Развитие мышления – основа речевых упражнений. Приемы активизации словаря учащихся. Методика работы с синонимами, антонимами, многозначными словами и омонимами. Методика работы с художественно-изобразительными средствами речи. Методическая типология лексики. Направления лексической работы. Активный и пассивный словарь и их соотношение. Приемы семантизации и закрепления новых слов. Начальное обучение чтению по-русски.

Ознакомление младших школьников с пунктуацией. Формирование синтаксических умений. Методика работы с текстом. Методика работы с предложением и словосочетанием. Методика формирования грамматических понятий в начальной школе. Сущность грамматических понятий. Содержание работы по грамматике в начальной школе. Орфографические упражнения, их типы и методика их проведения. Развитие орфографической зоркости младших школьников. Структура орфографического действия. Формирование системы читательских умений. Функции, виды, методы и формы контроля учебных достижений учащихся начальной школы.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

Основна література:

1. Волошина А.П. Методика обучения русскому языку в начальной школе (для школ с украинским языком обучения): Пособие для студентов и учителей начальных классов. – Умань, 2011. – 125 с.
2. Коваль А.П. Методика преподавания русского языка в школах с украинским языком обучения. - К.: Вища шк., 1989. – 311 с.
3. Лапшина І. Російська мова для ЗНЗ з навчанням українською мовою. 1 клас / Лапшина І.М., Зоряка Н.М. // Початкова освіта. – 2012. - Квітень, №14-15 (вкладка).
4. Пахненко И.И. Методика преподавания русского языка в начальной школе с украинским языком обучения: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений специальности «Начальное обучение». – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2006. – 336 с.

Інтернет –ресурси:

1. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. – Режим доступу:
<http://mon.gov.ua>
2. Сайт учителя початкових класів. – Режим доступу:
<http://metodportal.net>
3. Всеукраїнська газета для вчителів початкових класів «Початкова освіта» – Режим доступу:
<http://www.osvitaua.com/po/>
4. Сайт учителів початкових класів // Урок: конспекти уроків, виховних заходів, статті на освітню тематику. – Режим доступу:
<http://yrok.at.ua>

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО І ОСНОВИ ХОРЕОГРАФІЇ З МЕТОДИКОЮ НАВЧАННЯ

Музика як вид мистецтва і предмет виховання. Вступ. Теоретичні та методологічні основи музичного виховання. Сучасні нормативні документи та вимоги при вивченні курсу «Музичне мистецтво з методикою навчання». Порівняння методичних компонент музично-педагогічних систем Е. Жак-Далькроза, К. Орфа, З. Кодая, Д. Кабалевського. Естетичне виховання засобами музичного фольклору України.

Вікова характеристика з огляду готовності дітей до музичного навчання і виховання. Розвиток музичних здібностей. Релятивна система.

Жанрова система музичної культури. Жанри народного мистецтва. Дитячий музичний фольклор. Музично-естетичне виховання у системі навчання початкової школи.

Види музичної діяльності. Основи теорії музики. Музична фонетика. Нотна графіка. Музична морфологія. Музичні форми.

Дитяча музична творчість. Види творчих завдань. Музично-дидактичні ігри. Музично-ритмічні рухи. Гра на дитячих музичних інструментах. Казкові сюжети на уроках музики. Хоровий спів – основний вид музично-виконавської діяльності дітей. Методика навчання співу. Методика розучування пісні. Основи гігієни, співацького режиму і охорони дитячого голосу. Основні диригентські жести. Методика формування музичного сприймання. Життя і творчість видатних композиторів (за програмою курсу). Взаємозв'язок різних видів мистецтва на уроках музики. Художньо-творча робота діяльність учнів у процесі музичного сприймання.

Форми і технології музичного виховання учнів початкової школи. Навчальні програми з музичного мистецтва для 1-4 класів. Принципи відбору і структурування навчального матеріалу. Інноваційні освітні технології на уроках музичного мистецтва. Позаурочна музична робота з молодшими школярами.

Методика навчання музичного мистецтва в початковій школі. Особливості програм з музичного мистецтва (1 – 2 клас). Особливості програм з музичного мистецтва (3 клас). Особливості програм з музичного мистецтва (4 клас). Інструментальне музикування учнів початкової школи на уроках музичного мистецтва.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

Основна література:

1. Аристова Л. С. Методика викладання музичного мистецтва в 1 класі : методичний посібник / Л. С. Аристова. – Миколаїв : ОППО, 2014. – 128 с.
2. Масол Л. Методика навчання мистецтва у початковій школі : посібник для вчителів / Л. Масол, О. Гайдамака, Е. Белкіна, О. Калініченко, І. Руденко. – Х. : Веста : Видавництво «Ранок», 2006. – 256 с.
3. Печерська Е. П. Уроки музики в початковій школі / Е. П. Печерська. – К. : Либідь, 2001. – 271 с.
4. Ростовський О. Методика викладання музики в початковій школі / О. Ростовський. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2000. – 216 с.
5. Юцевич Ю.Е. Словарь музыкальных терминов. – К.: Музична Україна, 1988.

Інтернет-ресурси:

1. <http://spiv.org.ua/> — Хоровий спів в Україні (інформація про хоровий спів в Україні, видатних хорових композиторів, диригентів, хормейстерів, регентів, хори; новини хорового життя; хорові фото-, аудіо-, відеогалереї; анонси хорових подій тощо);
2. <http://www.classic-music.ru/> — містить такі розділи: «Композитори» (біографії і творчі портрети); «Виконавці» (диригенти, співаки, піаністи, скрипалі, віолончелісти та ін.);
3. «Факти» (цікаві та маловідомі з життя видатних особистостей); «Афоризми»; «Інструменти» (енциклопедія старовинних і сучасних інструментів); «Словник музичних термінів»; «Наші проекти» (кращі сайти про класичну музику);

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО З МЕТОДИКОЮ ВИКЛАДАННЯ

Основи образотворчого мистецтва в початковій школі. Вступ до предмету “Образотворче мистецтво з методикою викладання в початкових класах”. Мета і завдання курсу “Образотворче мистецтво з методикою викладання в початкових класах”. Образотворче мистецтво та його значення в навчально-виховному процесі початкової школи. Вимоги до вчителя при викладанні образотворчого мистецтва в початкових класах.

Зміст навчання малюванню в початкових класах. Принципи визначення змісту образотворчого мистецтва. Структура програми з образотворчого мистецтва. Аналіз програми з образотворчого мистецтва в початкових класах. Типи уроків образотворчого мистецтва в початковій школі. Програмно-методичне забезпечення та сприятлива психологічна атмосфера на уроці образотворчого мистецтва. Організаційно-технічні засоби для викладання образотворчого мистецтва в початковій школі. Значення шкільного кабінету з образотворчого мистецтва.

Види і жанри образотворчого мистецтва як джерело змісту образотворчої діяльності дітей початкової школи

Поняття про малюнок, його види й образотворчі засоби. Малювання плоских предметів. Перспективне малювання (загальні поняття і методи перспективного зображення; зображення плоских і об'ємних предметів у перспективі; зображення форм рослинного світу; малювання натюрморту; малювання інтер'єра і пейзажу; малювання форм тваринного світу; зображення людини). Поняття про живопис, його види й образотворчі засоби. Поняття про колір та його властивості. Матеріали та приладдя для роботи фарбою. Початкові вправи. Малювання умовно-плоских та об'ємних предметів. Малювання натюрморту. Малювання пейзажу. Малювання голови і постаті людини. Тематична композиція (теоретичні основи композиції; особливості композиції дитячих малюнків; робота над сюжетною композицією).

Методичні засади викладання образотворчого мистецтва в початковій школі. Особливості викладання образотворчого мистецтва в початкових класах на сучасному етапі. Становлення і розвиток методики викладання образотворчого мистецтва як науки. Методи і засоби навчання образотворчій грамоті в початкових класах. Педагогічні умови опанування образотворчим мистецтвом молодшими школярами. Вікові особливості дітей молодшого шкільного віку у процесі опанування образотворчим мистецтвом. Методика роботи вчителя на класній дошці на уроках образотворчого мистецтва. Педагогічний малюнок.

Методичні прийоми та послідовність малювання з натури

Методика навчання молодших школярів малюванню з натури. Зміст занять малювання з натури. Принципи побудови геометричних фігур. Методичні особливості навчання малюванню учнів молодших школярів. Послідовність навчання образотворчого мистецтва молодших школярів. Особливості структури уроку образотворчого мистецтва при застосуванні живописних матеріалів. Особливості структури уроку образотворчого мистецтва при застосуванні графічних матеріалів.

Специфіка декоративного малювання. Основи декоративно-прикладного мистецтва для учнів молодших класів. Ознайомлення учнів з творами декоративно-прикладного мистецтва в 1-4 класах. Види орнаментів і їх використання.

Пластичні матеріали та їх властивості. Поетапні прийоми роботи з пластичними матеріалами. Пластичні матеріали та їх властивості. Поетапність та технологічні прийоми роботи: а) пластиліном; б) пластичним тістом. Особливості структури уроку образотворчого мистецтва при застосуванні пластичних матеріалів.

Способи активізації образотворчості в 1-4-х класах. Творча активність школярів початкової школи. Активізація дитячої образотворчості в школі. Гра як основний засіб активізації дитячої творчості.

Особливості організації естетичного сприймання в початковій школі. Шляхи удосконалення сприймання та оцінювання мистецьких творів молодшими школярами. Особливості сприймання явищ природи та суспільного життя. Методи організації естетичного сприймання молодших школярів. Критерії та норми оцінювання знань, умінь та навичок молодших школярів з образотворчого мистецтва: а) Обсяг знань, умінь та навичок молодших школярів з образотворчого мистецтва. б) Особливості оцінювання шестирічних першокласників. в) Критерії та норми оцінювання знань, умінь та навичок учнів 2-4-го класу). Методика роботи вчителя на класній дошці на уроках образотворчого мистецтва. Педагогічний малюнок.

Планування уроків образотворчого мистецтва в початковій школі. Основні вимоги до планування роботи вчителя образотворчого мистецтва. Види навчальних планів з образотворчого мистецтва в початкових класах. Складання календарних планів з образотворчого мистецтва в початкових класах. Тематичне планування навчального матеріалу з образотворчого мистецтва. Методика роботи з творами мистецтва на уроках образотворчого мистецтва. Особливості проведення уроків з образотворчого мистецтва в 1,2, 3, 4 класах. Проведення інтеграційного підходу до організації уроків образотворчого мистецтва.

Методика проведення позакласної роботи з образотворчого мистецтва. Значення і місце позакласної роботи з образотворчого мистецтва. Види і форми позакласної роботи. Зміст і методи проведення занять. Оцінювання дитячого малюнка й аналіз творчих робіт. Аналіз дитячого малюнка. Контроль та оцінювання дитячого малюнка. Аналіз творчих робіт з образотворчого мистецтва учнів молодших класів. Організація пізнавально-творчої активності й спостережливості учнів. Пізнавально-творча активність школярів початкової школи. Умови які сприяють успішному розвитку самостійності, ініціативи в процесі навчання образотворчому мистецтву. Найбільш ефективні способи розвитку спостережливості молодших школярів. Роль екскурсії в розвитку спостережливості учнів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

Основна література:

1. Андрієвський Б.М., Голінська Т.М. Естетичний розвиток молодших школярів засобами синтезу мистецтв: Монографія. – Херсон: Айлант, 2007. – 184 с.

2. Веремійчик І.М. Методика трудового навчання в початковій школі. – Навч. посіб. – Тернопіль: Мальва, 2004. – 276 с.
3. Основи вжиткової творчості і методика викладання: Навч. посіб. / М.І. Резніченко, Т.П. Ковальчук, Л.Р. Богайчук та ін. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. – 224 с. : іл.
4. Естетичне виховання: Підручник під ред. В.І.Толстих, Б.А.Еренграсс, К.О.Макаров. – К.: Вища освіта, 1987. – 216 с.
5. Коновець С.В. Підготовка вчителя образотворчого мистецтва. Метод. посіб. – К., 2002. – 70 с.

Інтернет – ресурси

1. <http://www.nbuv.gov.ua/>-Національна бібліотека імені І.В. Вернадського
2. <http://www.dnrb.gov.ua/> / - Державна науково-педагогічна бібліотека України.
3. <http://lib.npu.edu.ua/> - Наукова бібліотека імені М.П. Драгоманова.

ТРУДОВЕ НАВЧАННЯ З ПРАКТИКУМОМ

Методика навчання роботі з папером і картоном. Предмет і завдання методики трудового навчання. Папір і картон, їх властивості, застосування. Історія виникнення паперу. Виробництво паперу і картону. Види паперу і картону їх властивості, застосування. Обробка паперу.

Методика перегинання, складання паперу і картону. Елементи графічної грамоти.Згинання і складання паперу та картону (орігамі). Технічний рисунок, ескіз, креслення. Масштаб у графічних зображеннях. Інструкційні і технологічні картки. Розмічання і вимірювання: вимірювання за зразком і клітинками; вимірювання і розмічання лінійкою, косинцем, циркулем. Застосування шаблона, штампа, трафарету при обробці паперу і картону. Методика використання окантовки.

Методика навчання різання паперу і картону. Витинанки та аплікації.Технічне навчання різання паперу і картону. Історія виникнення витинанки та аплікації. Види та техніки виготовлення витинанок. Види орнаменту. Види та техніки виготовлення аплікації. Українські мотиви в аплікаціях.

Методика з'єднання деталей із паперу і картону Процес з'єднання деталей із паперу і картону. Робота з клеєм. Дотримання гігієнічних вимог. Монтаж картонажних виробів. Процес виготовлення книги. Палітурні роботи.

Методика роботи аплікаційних композицій та конструювання об'ємних виробів з природного матеріалу. Аплікаційні композиції з природного матеріалу. Ікебана. Робота з пластиліном. Художні вироби із соломи. Конструювання об'ємних виробів із природного матеріалу. Комбінування природних і пластичних матеріалів.

Робота з тканиною і текстильним матеріалом. Короткі відомості про розвиток текстильної промисловості. Волокнисті матеріали. Прядіння волокон. Ткацтво. Інструменти і приладдя для ручного шиття. Крій і ручне шиття. Виготовлення швейних виробів. Ремонт одягу.

Методика роботи плетіння з ниток, шнура, тесьми. Робота плетіння з ниток. Методи роботи вузликowego плетіння сітки. Методи роботи вузликowego плетіння в техніці макраме. Методи роботи в'язання гачком. Українська народна вишивка.

Конструювання виробів з різних матеріалів. Художня обробка фольги. Конструювання виробів з дроту. Аплікація із тканини. Об'ємна пластика з тканини. Робота з глиною і пластиліном: властивості глини і пластиліну; гончарство, глиняні дитячі іграшки; обладнання для роботи з глиною і пластиліном; прийоми ліплення. Методи роботи в техніці пап'є-маше.

Предмет і функції методики трудового навчання, її методологічні засади. Методика трудового навчання як галузь педагогічної науки. Завдання трудового навчання і виховання в початковій школі. Методологічні засади методики трудового навчання. Розвиток трудового навчання в Україні. Фізичний і розумовий розвиток в процесі праці. Естетичне і моральне виховання в праці. Психофізіологічні основи формування трудових дій.

Зміст та обладнання трудового навчання в початкових класах. Дидактичні принципи як наукова база змісту трудового навчання. Аналіз програми з трудового навчання в початкових класах. Комплекс базових знань і вмінь початкових класів: учні повинні знати; учні повинні вміти. Зміст інтегрованого курсу «Художня праця».

Організація навчально-трудового процесу в робочій і класній кімнаті. Обладнання робочої кімнати для учнів початкових класів. Обладнання робочого місця учителя. Обладнання робочого місця учня. Матеріальне і методичне забезпечення трудового процесу: інструменти і приладдя загального користування; загальні правила безпечної праці; культура праці на уроках трудового навчання; обов'язки чергових.

Методи і прийоми трудового навчання молодших школярів. Поняття про методи і прийоми навчання. класифікація методів трудового навчання. Характеристика методів, що визначаються за джерелом інформації. Методи, що визначаються за характером навчально-пізнавальної діяльності учнів. Методи стимулювання діяльності учнів. Інструктаж в трудовому навчанні. Методичні основи навчання

молодших школярів технічному конструювання: технічні моделювання в початкових класах; навчання елементам конструювання; конструкторсько-технологічні задачі для молодших школярів; конструкторські тести.

Урок як основна форма організації трудового навчання. Специфіка і типи уроків трудового навчання. Психолого-педагогічні вимоги до уроків трудового навчання. Політехнічний принцип навчання. Типи уроків трудового навчання. Підготовка вчителя до уроків, планування уроків праці. Структура уроку трудового навчання: організація класу; мотивація навчально-трудова діяльності; актуалізація знань учнів; послідовність трудових дій; самостійна робота учнів; аналіз і оцінка учнівських робіт; прибирання робочих місць.

Експерсії в трудовому навчанні. Елементи профорієнтації. Експерсія як форма організації навчання. Значення експерсії. Організація підготовки і проведення експерсії. Пропедевтика профорієнтації в трудовому вихованні.

Позакласна та позаурочна робота з трудового навчання й виховання. Завдання і принципи позакласної та позаурочної роботи з трудового навчання й виховання. Індивідуальна робота з учнями. Групові форми організації позакласної роботи. Масові форми позаурочної та позакласної роботи. Планування і методичні розробки уроків трудового навчання. Уроки праці в малокомплектній школі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна література:

1. Веремійчик І.М. Методика трудового навчання в початковій школі. – Навч. посіб. – Тернопіль: Мальва, 2004. – 276 с.
2. Дубинський І.В., Котелянець Н. В. Трудове навчання в початкових класах. - Кіровоград: РВГ КДПУ, 1999. - 228 с.
3. Основи вжиткової творчості і методика викладання: Навч. посіб. / М.І. Резніченко, Т.П. Ковальчук, Л.Р. Богайчук та ін. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. – 224 с. : іл.
4. Освітні технології: Навч.-метод. посіб. За ред. О.М.Пехоти. – К.: Вид-во А.С.К., 2004. – 256 с.
5. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Навч.-метод. посіб. /За ред. Пометун О.І. – К.: Вид-во А.С.К., 2004. – 192 с.

Інтернет – ресурси:

1. <http://www.nbuv.gov.ua/>-Національна бібліотека імені І.В. Вернадського
2. <http://www.dnrb.gov.ua/> / - Державна науково-педагогічна бібліотека України.
3. <http://lib.npu.edu.ua/> / - Наукова бібліотека імені М.П. Драгоманова.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «МАТЕМАТИКА»

Методика навчання математики у початковій школі як наука.

Предмет і задачі методики навчання математики. Методи наукових досліджень. Зв'язок методики навчання математики з другими науками.

Початковий курс математики як навчальний предмет.

Завдання математики у початкових класах. Зміст і побудова початкового курсу математики. Наступність у навчанні математики між дитячим садком початковою школою та 5-6 класами.

Методи навчання математики у початковій школі.

Методи навчання та їх види. Зв'язок методів навчання з метою, змістом, засобами та формами навчання. Залежність вибору методів навчання з метою, змістом, засобами та формами навчання. Залежність вибору методів від конкретної задачі, особливості змісту навчального матеріалу, засобів та форм навчання, вікових особливостей дітей.

Засоби навчання математики.

Засоби навчання, їх призначення, особливості і методика використання. Підручник з математики для початкової школи, особливості його змісту, побудови, оформлення. Прилади, моделі, таблиці технічні засоби навчання на уроках математики у початковій школі.

Організація навчання математики у початковій школі.

Урок математики та його види. Система уроків. Вимоги до сучасного уроку математики. Особливості проведення уроків математики з дітьми 1-2 циклу навчання. Використання ігрових форм.

Підготовка учителя до уроку; ознайомлення з типовими освітніми програмами для закладів загальної середньої освіти; написання конспекту уроку.

Методичний аналіз уроку.

Методика вивчення основних змістових ліній початкового курсу математики

Методика вивчення нумерації цілих невід'ємних чисел.

Різні методичні підходи до формування поняття натурального числа і нуля.

Підготовчий період та його особливості викладання у початковій школі.

Методика вивчення нумерації чисел у кожному концентрі.

Методика вивчення арифметичних дій.

Загальні питання методики формування обчислювальних навичок. Методика вивчення додавання та віднімання в межах 10; табличне додавання та віднімання двоцифрових чисел; письмове і усне додавання та віднімання багатоцифрових чисел; методика вивчення усного та письмового множення та ділення. Прийоми раціональних обчислювань. Методи та прийоми засвоєння нумерації та арифметичних дій. Математичні диктанти, як засіб перевірки обчислювальних вмінь.

Методика навчання розв'язування задач.

Функції сюжетних задач у навчанні молодших школярів. Класифікації задач. Основні етапи роботи над задачею. Творча робота над задачею.

Методика розв'язування простих задач. Розвиток умінь розв'язувати складені задачі. Схема пошуку розв'язування складеної задачі. Методика розв'язування задач із пропорційними величинами, окремих видів. Методика розв'язування задач на рух.

Методика вивчення величин.

Загальні питання вивчення величин: Величини, що вивчаються в курсі математики початкової школи, формування поняття величини, ознайомлення з одиницями вимірювання величин, приладами, алгоритмами перетворення одиниць вимірювання, діями над величинами.

Методика вивчення довжини, маси та місткості, часу та швидкості, площі, мір вартості.

Методика формування в учнів практичних умінь і навичок щодо вимірювання часу. Інтерактивні форми роботи з величинами

Методика вивчення алгебраїчного матеріалу.

Методика вивчення числових, буквенних виразів, рівностей і нерівностей.

Методика вивчення числових рівностей і нерівностей, що містять змінну. Методика вивчення рівнянь.

Функціональна пропедевтика в початковій школі.

Методика розв'язування задач складанням виразів або рівнянь.

Методика вивчення геометричного матеріалу.

Методика вивчення геометричних фігур: точка, лінія, ламана, відрізок прямої; кути та їх види; різні види трикутників, чотирикутник і квадрат тощо; коло і круг; геометричні тіла (куб, куля, циліндр, конус, піраміда).

Навчання учнів найпростіших геометричних побудов.

Формування уявлень про геометричні фігури, тіла. Розвиток просторових уявлень молодших школярів. Види задач геометричного змісту.

Народознавчий аспект геометричного матеріалу.

Методика ознайомлення з дробами.

Формування в учнів наочних уявлень про дроби, порівняння дробів. Запис і читання частин. Знаходження частини числа. Задачі на знаходження частини числа та числа за його частиною.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Богданович М.В. Методика викладання математики в початкових класах. -Тернопіль: Богдан, 2001. -368с.
2. Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти I ступеня :[Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/pochatkova-shkola.html>
3. Корчевська О.П. Навчаємо математики. Методика обчислень. 1-4 класи. – Тернопіль: Мандрівець, 2010. – 156 с.
4. Коваль Л.В., Скворцова С.О. Методика навчання математики: теорія і практика – Харків: ЧП «Принт-Лідер», 2011. – 414 с
5. Скворцова С.О. Методика навчання розв'язування сюжетних задач у початковій школі: Навчально-методичний посібник для студентів за спеціальністю 6.010100 «Початкове навчання». – Частина II – Методика формування в молодших школярів умінь розв'язувати задачі певних видів. – Одеса : Фенікс, 2011. – 156 с

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «ПРИРОДОЗНАВСТВО»

Предмет і завдання методики навчання природознавства. Загальна характеристика цілей навчання природознавства. Короткий історичний нарис виникнення та розвитку вітчизняної методики навчання природознавства. Навчально-виховні завдання курсу природознавства в початковій школі. Нові формати освіти та загальноосвітні завдання природознавства. Характеристика програми та змістових ліній галузі «Природознавство» Державного стандарту загальної початкової освіти. Програма «Я досліджую світ».

Програма «Інтелект України», «На крилах успіху», «Smart Kids». Виховне значення природознавства: методика формування в учнів науково-природничої картини світу, знайомство з загальними законами природи, формування екологічної та естетичної культури, патріотичне та валеологічне виховання.

Розвиток пізнавальних здібностей учнів під час вивчення природознавства: спостережливості, уваги, логічного мислення, творчих здібностей. Зв'язок природознавства з шкільними дисциплінами природничого циклу. Методика формування умінь і навичок у процесі навчання природознавства. Принципи відбору і структурування навчального матеріалу з природознавства в початковій школі. Інтеграція змісту природознавства з дисциплінами початкової і середньої школи. Внутрішньо предметні зв'язки в курсі природознавства. Державний стандарт освіти, основні положення «Нової української школи» та їх реалізація. Аналіз програм та підручників з природознавства та інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Планування роботи вчителя.

Особливості змісту природознавчого матеріалу в початковій школі. Методика формування природознавчих уявлень та понять. Поняття і мова. Система природознавчих понять. Умови формування і розвитку природознавчих понять. Уміння, етапи формування умінь на уроках природознавства. Матеріально-технічне оснащення курсу природознавства. Принцип наочності у навчанні. Куток живої природи його оснащення. Навчально-дослідна ділянка, її влаштування і утримання. Географічний майданчик, його влаштування і оснащення. Засоби наочності у процесі навчання природознавству, методика їх використання, загальна характеристика. Заняття на навчально-дослідній ділянці. Класифікація обладнання. Натуральні, образотворчі та аудіовізуальні засоби наочності.

Методи організації процесу навчання природознавства.

Методи і методичні прийоми. Дидактична суть методу навчання природознавства. Визначення і класифікація методів навчання природознавства. Методи проблемного навчання. Евристичний та дослідницький методи навчання. Методична різноманітність проблемних завдань. Практичні методи навчання. Інтерактивні методи навчання природознавству. Характеристика інтерактивних прийомів організації навчання природознавства. Спостереження та його види. Дослід, структура, методика використання дослідів. Практичні роботи з природознавства, методика проведення демонстрацій і дослідів на уроках природознавства. Значення і місце методів самостійної роботи учнів на уроках природознавства.

Форми організації процесу навчання природознавства.

Урок - основна форма організації занять у початковій школі. Сучасний урок в НУШ. Типологія уроків Методика етапу постановки цілей і завдань уроку. Методика етапу засвоєння нових знань, умінь і навичок. Осмислення у процесі засвоєння. Методика етапу систематизації, узагальнення засвоєних знань умінь і навичок. Комбінований урок. Предметні уроки. Урок-екскурсія, узагальнюючий урок. Нестандартний урок. Інтегрований урок.

Основні вимоги до сучасного уроку природознавства згідно з новими форматами освіти, реалізація технологій здоров'язбереження під час проведення уроку. Технологія взаємодії вчителя і учнів під час співробітництва на різних етапах уроку. Самоаналіз компетентнісного уроку.

Домашні заняття учнів і їх організація. Позакласна робота. Види позакласної роботи (масові й індивідуальні). Значення позакласної роботи і її місце в навчально-виховному процесі. Зміст, організація і методика різних видів позакласної роботи. Позакласний захід з природознавства. Підбір популярної і дитячої літератури до уроків природознавства.

Технології викладання окремих тем курсу природознавства.

Навички моделювання, проектування, конструювання уроку з природознавства. Комп'ютеризація процесу навчання природознавства: Характеристика можливостей платформи GetAClass як освітньої онлайн-платформи, електронний журнал, віртуальні завдання, мультимедіа-видання, flash-, shockwave-ігри, мультимедіа-тренажери, навчальні мультимедіа-системи; мультимедійні Internet-ресурси та вимоги до їх використання в процесі навчання природознавства. Можливості LearningApps.org як методичного сервісу. Аналіз навчальних комп'ютерних програм, он-лайн додатків та сервісів, що можуть бути застосовані в галузі «Природознавство» початкової школи.

Технології особистісно-орієнтованого навчання. Особливості використання дидактичних ігор на різних етапах уроку природознавства. Функції ігрової діяльності на уроках природознавства. Розвиток критичного мислення на уроках природознавства. Створення ментальних карт. Робота з фреймами. Створення лепбуків. Технології створення інтелект-карт (В.Шаталов, Т.Б'юзен).

Технології проектного навчання. Проектні методи в процесі навчання природознавства. Основні теоретичні положення, особливості методики. Технології взаємодії вчителя і учнів під час співробітництва на різних етапах уроку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

Основна література

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: [навч. посібник] / Т.М.Байбара. - К.: Веселка, 1998. – 334 с.

2. Біда О. Природознавство і сільськогосподарська праця: Методика викладання: [навч. посіб. для студ. пед. ф-тів вищ. навч. закладів та класоводів] / О.А. Біда - К., 2000. – 218 с.
3. Борисенко Н.М. Основні напрями теорії та технології природничо-математичної освіти у початковій школі. [навч.-метод. рекомендації] / Н.М.Борисенко, Л.А.Сухіна - Херсон: Айлант, 2010. - С. 42-60.
4. Борисенко Н.М. Інтеграція природничо-математичних знань у початковій школі [навч.-метод. посібник] / Сухіна Л.А., Саган О.В., Н.М. Борисенко. – Херсон: Вид-во ХДУ, 2006.-76с.

Інформаційні ресурси. Сайти

1. Видавнича група «Основа» «Мій конспект», «Усі уроки», «Електронний конструктор уроку» <http://e-kniga.in/ua>;
2. Освітній сайт "Шкільна освіта" - <http://www.school.edu-ua.net>
3. Всеукраїнський шкільний портал - <http://www.school.ed.net.ua/>
4. Освітній сайт "Освітня мережа України" - <http://www.ednu.kiev.ua/>

Нормативні документи

1. Державний стандарт початкової загальної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/education/average>
2. Закон України “Про освіту” [текст] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ru.osvita.ua/legislation/law/2231/

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ОСНОВ ЗДОРОВ'Я

Зміст, мета і завдання освітньої галузі «Здоров'я», визначені Державним стандартом початкової загальної освіти.Формування здоров'язбережувальної компетентності учнів як актуальна педагогічна проблема.

Предмет і завдання методики навчання предмета «Основи здоров'я». Специфічність методів та технологій навчання, спрямованих на формування свідомої мотивації до здорового способу життя і набуття навичок формування, зміцнення і збереження здоров'я. Державний стандарт початкової загальної освіти та навчальна програма «Основи здоров'я» (2012). Програми Нової української школи. Базовий навчальний план загальноосвітніх навчальних закладів.

Випереджаючий характер освіти в галузі навчання здоров'я та її превентивність. Формування культури здоров'я особистості в навчально-виховному процесі. Принципи навчання предмету «Основи здоров'я».

Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів відповідно галузі «Здоров'я». Концептуальні засади формування змісту освітньої галузі «Здоров'я».

Відповідність змісту, форм і методів організації занять віковим особливостям учнів початкової школи. Превентивний характер навчання. Особливості контролю та оцінювання знань на уроках з основ здоров'я.

Профілактика адиктивної поведінки. Гендерна освіта та виховання учнів початкової школи.

Підготовка вчителя початкової школи до формування в учнів свідомого ставлення до свого здоров'я як до найвищої соціальної і особистої цінності, сприяння їх фізичному, психічному та духовному розвитку.

Поняття здорового способу життя людини.

Умови реалізації валеологічної освіти у початковій школі: постійне мотивування учнів до здорового способу життя і безпечної життєдіяльності; переважання практичних дій і вправлянь учнів у засвоєнні навчального матеріалу; забезпечення зв'язку між теоретичними відомостями та можливостями їх практичного застосування; забезпечення змістовних та мотиваційних зв'язків предмета з навчальним матеріалом інших предметів початкової школи (фізична культура, природознавство, «Я у світі», читання тощо); ціннісне ставлення вчителя до свого здоров'я, особистого прикладу дотримання правил здорового і безпечного способу життя; здійснення моніторингу за відповідністю процесу навчання критеріям його ефективності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Навчальні програми для загальноосвітніх навч.закл. із навчанням українською мовою.1-4 класи.- К.:Видавничий дім «Освіта», 2011.-С.171-183.
2. Богданова А. С. Формування навичок здорового способу життя - зміст та мета навчально-виховного процесу в школі. [посіб. для слухачів курсів підвищення кваліфікації] / А.С. Богданова. - Луганськ, 2006.

3. Будна Н.О. Уроки з курсу «Основи здоров'я». 2 клас: Посібник для вчителя / Н. О. Будна, Ж. А. Голіншак. – Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2003. – 192 с.
4. Володарська М.О. Усі уроки з курсу «Основи здоров'я». 1-4 класи / М. О. Володарська. – Х.: Вид. група «Основа», 2009. – 490 с. – (Серія «Усі уроки в початковій школі»)
5. Богініч, О. Здоров'я та фізичний розвиток дитини : (реалізація завдань освітньої лінії «Особистість дитини») / О. Богініч // Дошкільне виховання. – 2012. – №9. – С. 3-7.
6. Коваль, Н. Навчання «Основи здоров'я» молодших школярів на засадах компетентнісного підходу : [проблема реалізації компетентнісного підходу в процесі навчання «Основи здоров'я» в початковій школі] / Н. Коваль // Початкова школа. – 2012. – №9. – С. 1-6.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІНФОРМАТИКИ

Основні завдання початкового курсу інформатики. Мета і завдання навчального курсу. Формування ключових, предметних і міжпредметних компетентностей молодших школярів. ІКТ-компетентність як предметна і ключова.

Структура програми початкового курсу інформатики Зміст навчального матеріалу й державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів початкових класів.

Характеристика умов навчання. Основні психолого-педагогічні та санітарно-гігієнічні вимоги до проведення занять. Правила поведінки в комп'ютерному класі. Методика навчання правилам безпеки життєдіяльності під час організації уроків інформатики. Організація фізкультхвилинок та релаксації як обов'язкових структурних елементів уроку інформатики. Методика проведення фізкультхвилинок і релаксації.

Засоби навчання. Підручники і посібники, рекомендовані МОН для організації навчання інформатики в початкових класах (автори О.В.Коршунова; А.В.Ломаковська, Г.О.Проценко, Ф.М.Ривкінд, Й.Я.Ривкінд; М.М.Корнієнко, С.М.Крамаровська, І.Т.Зарецька). Програмне забезпечення початкового курсу інформатики: клавіатурний тренажер RapidTyping, графічний редактор Tux Paint, освітній програмний пакет GCompris, редактор Scratch, «Сходинки до інформатики», «Скарбниця знань».

Календарне планування. Вимоги до календарного планування. Типи уроків. Особливості структури уроку інформатики в початкових класах.

Реалізація змістових ліній курсу.

Позакласні заходи як засіб формування інформатичних компетентностей молодших школярів. Робота з батьками щодо профілактики комп'ютерної залежності учнів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник/С.У.Гончаренко.-К.:«Либідь», 1997.-374с.
2. Державні санітарні правила і норми влаштування, утримання загальноосвітніх навчальних закладів: затверджені Постановою Головного санітарного лікаря України від 14.08.2001- N 63. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://mon.gov.ua/content/Освіта/derz-stan.pdf>
3. Державні санітарні правила і норми ДСанПіН 5.5.6.009-98: Влаштування та обладнання кабінетів комп'ютерної техніки в навчальних закладах та режим праці учнів на персональних комп'ютерах: затверджені Постановою Головного державного санітарного лікаря України // Все для вчителя. - 2006. - № 23-24. - С. 93-107.
4. Сороколетов П.В. Мир на пороге четвертой информационной революции//Бесплатная электронная библиотека: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://dissers.ru/books/2/755-1.php>
5. Сходинки до інформатики: підруч. для 2 кл. загальноосвіт.навч.закл./О.В.Коршунова.-К.:Генеза, 2012.-112с.

Гарант О.П. Тернопіль - / Тернова А. /